

● Dalgaların Oluşturduğu Şekiller

Falez

- Türkiye’de dağların kıyıya paralel uzandığı Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında görülür.

Antalya

- Antalya şehri falez üzerine kuruludur.

Tombolo

- Kıyıya yakın adanın ana karaya bağlanmasıyla oluşur.
Balıkesir: Kapıdağ Yarımadası, Sinop Tombolosu

Boztepe/Sinop

Lagün

- Koy veya körfezin önünün kıyı setleriyle kapanması sonucu oluşan şekillerdir.

Büyükçekmece Gölü/İstanbul

! Dikkat

Türkiye’deki Önemli Lagün Örnekleri

İstanbul → Büyükçekmece Gölü

İstanbul → Durusu (vTerkos)

İstanbul → Küçükçekmece Gölü

Fethiye → Ölüdeniz

Doğal Sistemler

ÜNİTE
1

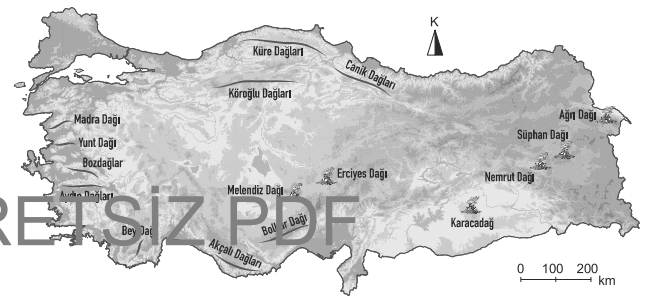
Dünya’nın Yapısı ve Oluşum Süreci

● TÜRKİYE’DE BAŞLICA YÜZEY ŞEKİLLERİ

Türkiye’de Yeryüzü Şekillerinin Genel Özellikleri

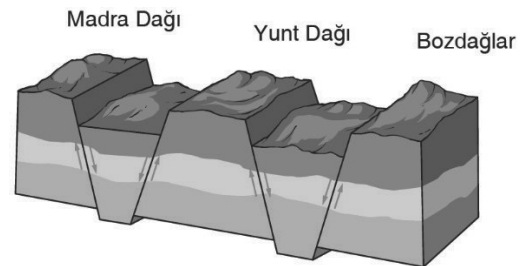
- Türkiye’nin ortalama yükseltisi 1132 metredir.
- Kıyıdan iç kesimlere ve batıdan doğuya doğru gidildikçe genel olarak yükselti artar.
- Yeryüzü şekilleri doğu-batı doğrultusunda uzanır.
- Yeryüzü şekilleri genel olarak dağlık ve engebelidir.
- Kısa mesafede yükselti değişimleri fazladır.
- Türkiye’nin yaklaşık yarısını dağlar oluşturur.
- Dağların büyük bir kısmı sıradağlar şeklindedir.

● Türkiye’nin Dağları

A. Kırık Dağlar

- Ege Bölgesi’nde ve Hatay’da bulunur.
- Ege’deki Kaz, Madra, Yunt, Boz ve Aydın Dağları kıyıya dik uzanır.

- Menteşe Dağları kıyıya paralel uzanır.
- Amanos Dağları kıyıya paralel uzanır.
- Bu dağlar horst ve graben sistemi içinde yer alır.

B. Kıvrım Dağları

Kuzey Anadolu Dağları → Yıldız, Küre, Ilgaz, Bolu, Koroğlu, Canik, Giresun, Kaçkar, Yalnızçam, Allahuekber, Mescit

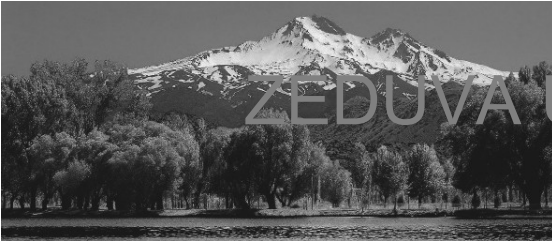
Güney Anadolu Dağları → Bey, Dedegöl, Geyik, Sultan, Bolkar, Tahtalı Dağları, Güneydoğu Toroslar

- Kuzey ve güneyde bulunan kıvrım dağları denize paralel uzanır.
- Antiklinal ve senklinal oluşumlarının bulunduğu yerlerde bu dağ sıralarına rastlanır.

C. Volkanik Dağlar

Doğu Anadolu → Nemrut, Süphan, Tendürek, Küçük ve Büyük Ağrı Dağı

Güneydoğu Anadolu → Karacadağ

İç Anadolu → Erciyes, Melendiz, Hasan Dağı, Karadağ ve Karacadağ

Ege → Kula volkanları Manisa sınırları içindedir. Türkiye'deki en genç volkanik arazidir. Türkiye'nin ilk jeopark alanıdır.

Uludağ → Magmanın sokulmasıyla oluşmuş iç püskürük bir dağdır.

+ Ek Bilgi

Türkiye'nin En Yüksek Dağları

1. Büyük Ağrı Dağı: 5137 m
2. Buzul (Cilo) Dağı: 4135
3. Süphan Dağı: 4058 m
4. Kaçkar Dağı: 3932 m
5. Erciyes Dağı: 3917 m
6. Küçük Ağrı Dağı: 3896 m
7. Aladağlar Kızılkaya Tepesi: 3771 m

Türkiye'nin Önemli Dağları

Kırık Dağlar

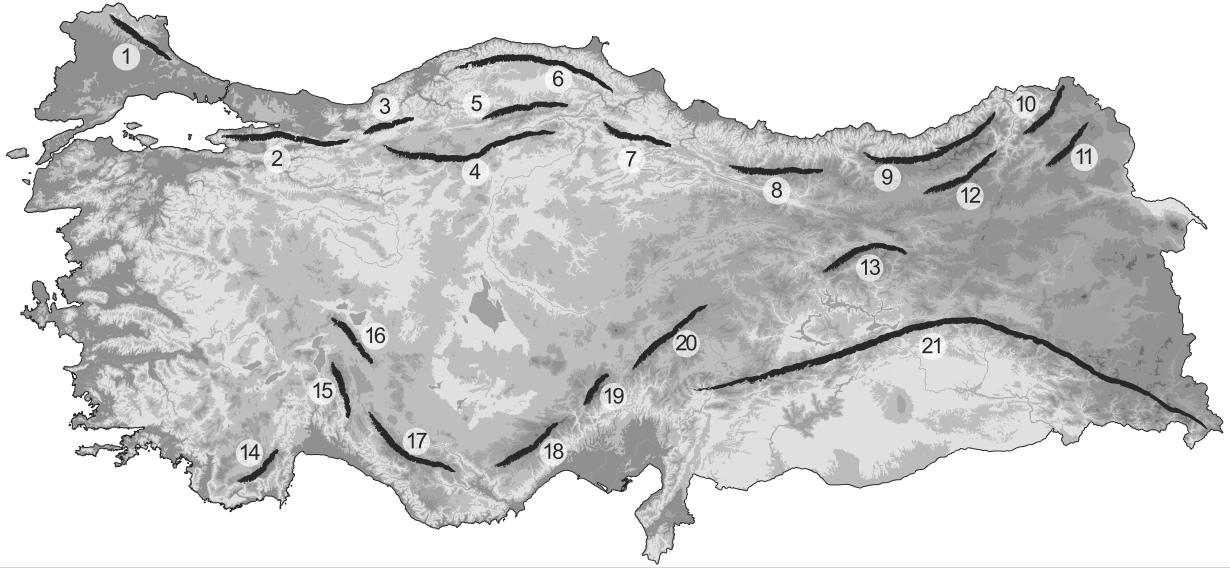
- A - Kaz
B - Madra
C - Yunt
D - Boz
E - Aydın
F - Menteşe
G - Amanos

Volkanik Dağlar

- 1 - Karadağ
2 - Karacadağ
3 - Hasan
4 - Melendiz
5 - Erciyes
6 - Karacadağ
7 - Nemrut
8 - Süphan
9 - Tendürek
10 - Ağrı
11 - Kula

U - Uludağ :

Magmanın yer kabuğuna sokulması oluşmuş iç püskürük bir dağdır.

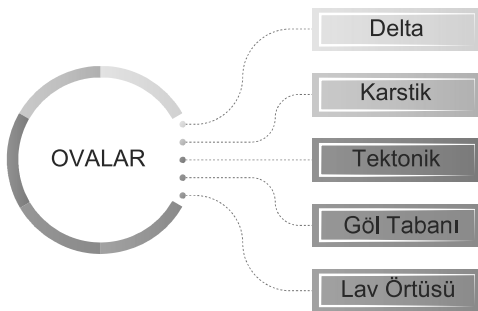
Kıvrım Dağlar

1 - Yıldız	4 - Köroğlu	7 - Canik	10 - Yalnızçam	13 - Mercan	16 - Sultan	19 - Aladağlar
2 - Samanlı	5 - Ilgaz	8 - Giresun	11 - Allahüekber	14 - Bey	17 - Geyik	20 - Tahtalı
3 - Bolu	6 - Küre	9 - Kaçkar	12 - Mescit	15 - Dedegöl	18 - Bolkar	21 - Güneydoğu Toroslar

• Türkiye'nin Ovaları

Türkiye'de Ovaların Genel Özellikleri

- Yükselteleri batıdan doğuya doğru genel olarak artış gösterir.
- Türkiye'nin ovaları tarıma elverişlidir.
- Yerleşim alanı ve ulaşım amacıyla da kullanılırlar.
- Alüvyonlarla kaplı olduklarından verimlidirler.
- Özellikle kıyı bölgesindeki delta ovaları çok verimli olduğundan ihraç edilen tarım ürünlerinin çoğu buralarda yetişir.

Delta Ovaları

- Akarsuların taşıdığı alüvyonları deniz içerisinde biriktirmesi sonucunda oluşurlar.
- Verimli tarım alanlarıdır.

Türkiye'nin Önemli Deltaları

1. Kızılırmak Nehri → Bafra Ovası
2. Yeşilirmak Nehri → Çarşamba Ovası
3. Göksu Nehri → Silifke Ovası
4. Seyhan-Ceyhan Nehirleri → Çukurova
5. Bakırçay Nehri → Dikili Ovası
6. Gediz Nehri → Menemen Ovası
7. Küçük Menderes → Selçuk-Efes Ovası
8. Büyük Menderes → Balat Ovası

2. Tektonik Ovalar

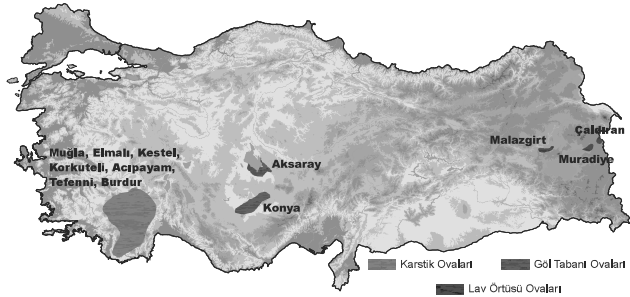
- Yer kabuğu hareketleri sonucunda oluşmuşlardır.
- Fay hatlarıyla paralellik gösterirler.
- Genel olarak ilçe ve il isimleriyle bilinirler.
- **En yaygın** görülen ova oluşumudur.

1. Balıkesir Ovası	8. Amik Ovası
2. Adapazarı Ovası	9. Malatya Ovası
3. Düzce Ovası	10. Erzurum Ovası
4. Bolu Ovası	11. Erzurum Ovası
5. Tokat Ovası	12. Pasinler Ovası
6. Erbaa Ovası	13. Muş Ovası
7. Niksar Ovası	14. Iğdır Ovası

3. Karstik Ovalar

- Polye olarak bilenen bu ovalar eriyebilen kayalar üzerinde oluşurlar.
- Akdeniz'de yaygın olarak görülürler.

4. Göl Tabanlı Ovaları

- İç Anadolu'da göllerin kurumasıyla oluşan ovalardır.

5. Lav Örtüsü Ovaları

- Volkanik hareketlerle ortaya çıkan ovalardır.

• Türkiye'nin Platoları

Plato: Akarsular tarafından yarılmış yüksek düzlüklere verilen isimdir.

! Dikkat

- Türkiye dağlık, engebeli ve genç oluşumlu bir ülke olmasına rağmen platolar fazla yer kaplar.
- Bu durum 3. jeolojik zamanda gerçekleşen toplu yükselmelerin sonucudur.

Plato Türleri

1. Tabaka Düzlüğü Platoları

- Tabaka uzanışı yatay duruşlu olan tortulların akarsular tarafından yarılmasıyla oluşurlar.

Örnekler: Yazılıkaya, Haymana, Cihanbeyli, Obruk, Bozok, Uzunyayla, Gaziantep, Şanlıurfa platoları

Özellikleri

- **Bozkır** bitki örtüsü görülür.
- **Küçükbaş hayvancılık** yaygındır.
- **Tahıl** üretimi yaygındır.

2. Volkanik Platolar

- Lav tabakalarının akarsular tarafından yarılmasıyla oluşurlar.

Örnekler: Erzurum, Kars, Ardahan Platoları

Ardahan Platosu

Özellikleri

- Bu platolarda verimli toprak vardır
- İklim elverişsiz olduğundan tarım sınırlıdır.
- **Çayır** bitki örtüsü vardır.
- **Büyükbaş hayvancılık** yapılır.
- **Çernezyom** topraklara rastlanır.

3. Karstik Platolar

- Kalker, jips gibi eriyebilen kayaların akarsular tarafından yarılmasıyla oluşur.

! Dikkat

Özellikleri

- Tarım ve yerleşme azdır.
- **Akdeniz Bölgesi'nde** görülür.

Örnekler: Teke ve Taşeli

4. Aşınım Platoları

- Aşınma sonucu düzleşen alanların akarsular tarafından yarılmasıyla oluşurlar.

! Dikkat

Özellikleri

- Yükseltisi azdır.
- **Sanayi faaliyetleri** fazladır.
- Tarım ve hayvancılık azdır.
- Nüfus yoğunluğu yüksektir.

Örnekler: Çatalca-Kocaeli Platosu

Türkiye'nin Önemli Platoları

Tabaka Düzlüğü Platoları

Volkanik Platolar

Karstik Platolar

Aşınım Platoları

! Pratik Bilgi

- Yükseltisi en az olan platolar Çatalca-Kocaeli platolarıdır.
- Yükseltisi en fazla olan platolar Erzurum-Kars ve Ardahan platolarıdır.
- Türkiye'de platoların en yaygın olduğu bölge Orta Anadolu'dur.
- Kuzey Anadolu'da Safranbolu ve Perşembe platoları bulunur.
- Türkiye'deki platoların yüksekliği genel olarak batıdan doğuya doğru artmaktadır.